

ОСОБЛИВОСТІ НОВОЇ ВЕРСІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ

М.М. Яслик, студент, mihail.yaslyk@ukr.net

Науковий керівник – д.с.-г.н., професор Патрєва Л.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано зміст нового стандарту ISO 9001:2015 і порівняно його з попередньою версією. Встановлено основні термінологічні та методологічні відмінності, що свідчать про підвищення ефективності його впровадження завдяки поєднанню процесного підходу з ризик-орієнтованим мисленням.

Ключові слова: міжнародні стандарти, системи управління якістю, продукція і послуги, ризику.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування та конкурентоспроможність підприємств та організації України залежить від застосування науково обґрунтованих підходів та методів управління. Компанії, що прагнуть до розширення своїх ринків та виходу на європейський рівень, повинні неухильно дотримуватись основних принципів управління якістю, які викладено у міжнародних стандартах якості серії ISO 9000.

Зазначені системи менеджменту мають однакові умови при розробці системи на підприємстві, подібну структуру та спільні процеси. Тому науковцями досліджується проблема щодо створення єдиної системи менеджменту підприємства, але з урахуванням особливостей кожного із систем (ІСМ). Основною та організаційно-методичною базою для побудови такої системи залишаються міжнародні стандарти якості серії ISO 9000 тому, що основні поняття і принципи, сформульовані в них, найбільше відповідають поняттям і принципам загального менеджменту [6].

В Україні центральні органи виконавчої влади стали приділяти більше уваги питанням впровадження сучасних систем управління майже в усіх

секторах економіки держави. Розпорядженням Кабінету міністрів України у цьому напрямку «Про затвердження плану заходів щодо розроблення, впровадження і функціонування системи управління якістю, екологічного управління та інших систем управління» передбачено застосування національних стандартів, згармонізованих з міжнародними, а також розроблення настанов, методичних рекомендацій, пов'язаних з провадженням систем управління якістю, екологічного менеджменту та інших систем управління [5].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Провідними спеціалістами ДП «УкрНДНЦ проблем стандартизації, сертифікації та якості» (м. Київ) структуровані офіційні дані стосовно впровадження міжнародних і згармонізованих національних нормативних документів щодо управління якістю та забезпечення якості. В роботах Ф. Грищенко, В. Хмеля, Л. Бараболі [2, 7] наведено комплексне порівняння та аналізування стану цих НД, виявлено тенденції та перспективи їхнього розвитку, розглядаються методи під час розроблення та впровадження систем управління якістю та моніторинг їх сертифікації за галузями та регіонами України.

Аналіз основних досліджень у вищезазначеній проблематиці показує, що принципи міжнародних стандартів якості є базовими при розробці систем управління на підприємствах різних галузей економіки України, тому їх слід систематично вивчати та враховувати усі зміни та нові вимоги.

Постановка завдання. Проаналізувати зміст нового стандарту ISO 9001:2015 і порівняти його з попередньою версією. Встановити основні термінологічні та методологічні відмінності, що свідчать про підвищення ефективності його впровадження завдяки поєднанню процесного підходу з ризик-орієнтованим мисленням.

Матеріали і методика. Використано матеріали четвертої та п'ятої редакцій міжнародних стандартів ISO 9000 і ISO 9001, методи аналізу та синтезу, порівняння й узагальнення, індукції та дедукції, систематизації методичних підходів управління якістю

Результати досліджень. У вересні 2015 року Міжнародною організацією зі стандартизації ISO були прийняті нові версії стандартів ISO 9000:2015 та ISO 9001:2015. Це п'ята редакція популярного у всьому світі сімейства стандартів. (Розробником міжнародних стандартів серії ISO 9000 є Міжнародна організація зі стандартизації ISO (International Organization for Standardization) – це всесвітня федерація національних органів стандартизації (комітетів-членів).

Застосування підходів ISO 9001 у системі управління підприємством допомагає вирішити багато внутрішніх і зовнішніх запитань:

- поліпшити її загальну дієвість та забезпечити міцну основу для ініціатив щодо сталого розвитку;
- покращити якість продукції та послуг, тим самим підвищити задоволеність своїх замовників;
- стати конкурентоспроможним на внутрішньому та зовнішніх ринках;
- реалізовувати продукцію за світовими цінами;
- налагодити співпрацю із закордонними партнерами (зокрема, щодо отримання інвестицій);
- отримати переваги перед конкурентами при участі у тендерах;
- забезпечити прозорість та легкість управління діяльністю організації;
- запровадити механізм постійного покращення системи управління та підвищити ефективність роботи співробітників на всіх рівнях [4].

Нова редакція стандарту ISO 9001:2015 містить певні зміни порівняно із попередньою версією, які використані для спрощення застосування вимог до діяльності організацій з урахуванням пропозицій їх користувачів.

Структура нової версії стандарту розроблена у відповідності до нового шаблону структури високого рівня (SL) стандартів на управління якістю. Це було зроблено для спрощення сприйняття документа, підвищення узгодженості між різними системами управління, уніфікації зі структурою стандартів Міжнародної організації стандартизації. При аналізі структури стандарту ISO

9001:2015 слід відзначити, що він складається з десяти розділів і двох додатків. Порівнюючи цю версію з попередньою (табл. 1), можна констатувати також збільшення кількості основних розділів із п'яти до семи [8, 9, 10] .

Таблиця 1

Порівняльна характеристика структури версій стандарту

Номер розділу	Найменування розділу стандарту	
	ISO 9001:2008	ISO 9001:2015
1	Сфера застосування	Сфера застосування
2	Нормативні посилання	Нормативні посилання
3	Терміни та визначення понять	Терміни та визначення понять
4	Система управління якістю	Контекст організації
5	Відповідальність керівництва	Лідерство
6	Управління ресурсами	Планування
7	Випуск продукції	Підтримка
8	Вимірювання, аналізування і поліпшення	Діяльність
9	-	Оцінювання показників діяльності
10	-	Покращення
	Додаток А. Відповідність між ISO 9001:2008 і ISO 14001:2004	Додаток А. Роз'яснення нової структури, термінології та основних понять
	Додаток В. Відповідність між ISO 9001:2000 і ISO 9001:2008	Додаток В. Інші міжнародні стандарти з управління якістю та систем управління якістю, розроблених ISO/TS176.

Ще однією особливістю нової версії стандарту є ризик-менеджмент. Це найпрогресивніший крок, що вирішує відразу кілька завдань. Він стає об'єднуючим інструментом для всіх управлінських стандартів підприємства і

всіх інструментів вдосконалення, оскільки саме ризик-менеджмент допомагає боротися з головним недоліком будь-якого бізнесу – втратами. Втрати є у всіх сферах життєдіяльності організації – в технології, виробництві, екології, енергетиці, інформації тощо. Впроваджуючи ризик-менеджмент, управління організацією переходить на використанні єдиної мови, єдиного інструменту – боротьбу зі втратами [3].

У частині вимог до управління системами якості організацій основними новаціями ISO 9001:2015 стали введення деяких нових, відміна та зміна певних, що містилися в ISO 9001:2008 (табл. 2).

Таблиця 2

**Зміни вимог до управління системами якості
організацій згідно з ISO 9001:2015**

Вимоги		
відмінені	введені	змінені
ISO 9001:2008	ISO 9001:2015	
Настанова щодо якості (п. 4.2.2)	Розуміння організації та її контексту (п. 4.1)	Лідерство (р. V)
Представник керівництва (п. 5.2.2)	Розуміння потреб і очікувань зацікавлених сторін (п. 4.2)	Цілі у сфері якості та планування їх досягнення (п. 6.2)
Запобіжні дії (п. 8.5.3)	Дії щодо реагування на ризики та можливості (п. 6.1)	Компетентність, навчання, обізнаність (п. 7.2-7.4)
		Документована інформація (п. 7.5)
		Управління процесами, продуктами та послугами, що постачаються ззовні (п. 8.4)
		Аналіз керівництва (п. 9.3)
		Невідповідність і коректуючі дії (п. 10.2)

Таким чином, згідно з новою редакцією стандарту ISO 9001, наявність настанови щодо якості та представника керівництва з якості не є обов'язковими. Також у документі зазначено, що перед встановленням і розвитком системи управління якістю передбачається визначення цілей і стратегій розвитку організації, впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків і можливостей, інтересів зацікавлених сторін для наступної їх інтеграції в роботу системи [1].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Міжнародний стандарт ISO 9001:2015 має менш зобов'язуючий характер порівняно з іншими версіями, що підвищує рівень ефективності його впровадження завдяки поєднанню процесного підходу з ризик-орієнтованим мисленням. Основними перевагами документа є: покращення узгодженості з іншими видами діяльності; посилення процесного підходу та застосування циклу PDCA; впровадження ризик-орієнтованого мислення; більше залучення вищого керівництва в систему менеджменту якості; більше розповсюдження відповідальності за систему менеджменту якості в середині організації; більша увага моніторингу показників результативності.

Таким чином, міжнародні стандарти є джерелами найважливішої інформації, вони допомагають налагодити відносини між різними країнами з економічних і наукових питань. Визначення необхідності розробки та впровадження системи управління якістю є стратегічним рішенням підприємства чи об'єднання. Добре налагоджена система менеджменту якості може допомогти організації поліпшити в цілому її діяльність і стати складовою частиною програми стійкого розвитку.

Список використаних джерел

1. Антюшко Д. Управління якістю товарів і послуг/ Д. Антюшко // ISSN 1998-2666. Товари і ринки. – 2016. – №1.– С. 9.
2. Грищенко Ф. Управління якістю: адаптація національної нормативної бази до міжнародної / Ф. Грищенко // Стандартизація, сертифікація, якість. –

2007. – №5. – С. 41–47.

3. Лисенко О.М. Системи управління якістю: особливості впровадження згідно з новою версією стандарту ISO 9000/ О.М. Лисенко // Східноєвропейський університет економіки і менеджменту. – 2016. – С. 8.
4. Нові версії стандартів ISO 9000:2015 та ISO 9001:2015/ Сумський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gcsms.com.ua/arkhiv-novin/248-novi-versii-standartiv>.
5. План заходів щодо розроблення, впровадження і функціонування систем управління якістю, екологічного управління та інших систем управління / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.06.2013 р. №492-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4/rada.gov.ua/laws/show/492-2013-%D1%80>.
6. Руденко В.П. Вимоги та відмінності міжнародних стандартів якості/ В.П. Руденко // Вісник Сумського НАУ. Серія : Механізація та автоматизація виробничих процесів. – 2015. – Вип. 11. – С. 97–102.
7. Хмель В. Упровадження та сертифікація систем управління. Показники моніторингу/ В.Хмель, Л. Бараболя // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2013. – №2. – С. 49–52.
8. ISO 9001:2015 – Just published! – Way of access : http://www.iso.org/iso/home/news_index/news_archive/news.htm?refid=Ref2002.
9. NQA. ISO 9001:2008 or ISO 9001:2015. – Way of access : <https://www.nqa.com/en-us/certification/standards/iso-9001-2008>.
10. Quality management systems. – Requirements. – Way of access : http://cucqae.cu.edu.eg/materials/ISO_9001_2008.pdf.